

ДМИТРИЙ БИЛЕНКИН ГЛЕДИЩЕ

Превод от руски: Александра Каназирска, 1978

chitanka.info

Необикновените оранжеви камъни привлякоха вниманието на Увак, когато той се завръщаше от лов. Камъните бяха тежки и блестяха като намазани с лой. Никой от племето не бе виждал нещо подобно. Увак ги дотъркаля в пещерата, замислено ги преобърна, чукна ги едни о друг.

И изчезна.

Племето се поразвълнува, но реши, че ловецът е бил откънат от спотаил се в камъните звяр. Наистина не се бе случвало камъни да се превърнат в звяр, но как иначе да си обяснят, че заедно с Увак изчезнаха и самите те? Изводът можеше да бъде само един.

Изминаха обаче няколко дни и Увак се пръкна в пещерата точно тъй внезапно и неочаквано, както бе изчезнал. Появи се цял-целеничък.

Когато суматохата утихна, всички обърнаха внимание, че Увак е облечен в чудновата, бяла на гърдите тъничка кожа. Тя излъчваше непознат мирис.

— Ти си убил каменния звяр и си му одрал кожата, а? — запита старата и мъдра Олла, като го душеше лекичко.

Увак поклати отрицателно глава. Беше мрачен. Околните бързо довякоха пред него труп на глиган. Увак така се нахвърли върху му, че костите захрущяха. Загледа познатите лица на съплеменниците си и малко се развесели. А те сдържано и с достойнство мълчаха — не бива да тревожат с питания човека, когато той утолява глада си.

— Аз видях много удивителни неща — проговори Увак, когато се насити.

Гласът му тръпнеше от вълнение.

— Ние решихме, че те е отвлякъл каменният звяр — рече Олла.

— Така и беше! Не бях успял да се опомня, когато се намерих в неговата паст. Но хищникът, дето ме отвлече, не беше лаком. Той има много трудно име: ма-ши-на на вре-ме-то. Всички каменни зверове там наричат машини. А тия машини са повече от елените в гората.

— Ходят ли на лов за тях?

— Машините имат твърдо като камък месо, което не се яде. Но хората ги боготворят.

— Далеч от нас ли живеят тия люде?

— По-далеч от Страната на сънищата. Те са наши потомци. Внуци на нашите внуци. Така ми обясниха и аз вярвам в това.

— Неразбираемо — възкликна Олла. — А в пещери ли живеят или по дърветата?

— В пещери.

— Значи са цивилизовани като нас.

Увак криво се усмихна и раздражено захвърли оглозганата кост.

— И аз си помислих същото, когато влязох в пещерите им. Тъмни пещери! Навсякъде скали, където и да погледнеш, всичко е запълнено с тях като кошер с пчелни пити. Площадките пред входовете им гъмжат от тълпи — с ръка не можеш да махнеш, без да докоснеш някого. Самите пещери са топли и светли, но са задушни. А всички тия люде, нашите потомци, са жалко племе.

— Защо, щом имат такива хубави, както казваш, пещери?

— Много са причините. Ето вижте — Увак посочи своята странна кожа, — нашите дрехи са здрави, тях трудно можеш да ги разкъсаш, нали?

— Право е, право е! — в хор закрещя племето.

— А това? — Увак дръпна силно края на дрехата си и тя се раздра от горе до долу.

Всички опулиха очи.

— И това не е всичко — разгорещено продължи Увак. — Нашите потомци не умеят да ловуват.

— Е, това са вече приказки! — възрази Олла. — Не може да бъде!

— Не, не са приказки! Те не умеят да ловуват, защото са слаби. Не могат да догонят зверовете. Не могат да ги повалят. Те едва смогнаха да вдигнат моя боздуган.

— Че аз мога да го вдигна само с лявата си ръка! — присмехулно подхвърли десетгодишният син на Увак.

— Тук има нещо не в ред — замислено поклати глава Олла. — Тогава как си набавят храна?

— За тях я добиват каменните зверове, машините.

— Увак, ти си се отучил да мислиш. Думите ти скачат като зайци. Ако нашите потомци дотолкова са подчинили свирепите каменни зверове, че те да им носят плячката си, значи потомците ни са твърде умни. А ти говориш, че са слаби и жалки.

— Добре, нека моите слова забягат като елени. Слушайте ме. Най-изумителното в техния свят са машините. Те са много и различни.

Има по-големи от мамута, има мънички като плъхове, има силни, има слаби. Едни тичат бързо като антилопи, други плават като риби, трети летят като птици, четвърти са неподвижни като скали. И всички те шумят. Ядат скали или черния земен сок. Когато бодърствуват, е страшно да се доближиш до тях, така свирепи са те. Но когато спят, нищо не чуват. Тогава с тях можеш да правиш каквото си щеш. Човекът пред очите ми изкорми една такава спяща машина. Но тия зверове са много хитри и умни. На хората те носят ручеите в пещерите им, за да не изпитват людете жажда. Светлината на огъня отделят от жарта на въглените и също им я носят в жилищата. Изкопават от земята корени, събират за човека плодове. Подчинили са всички други животни и ги държат в плен, за да хранят с тях хората. Те возят в утробата си хората не само по земята, но и във въздуха...

— Че аз какво казвах! — Олла тържествуващо изгледа съплеменниците си. — Ние, хората, сме по-силни от всички живи твари, защото имаме ум. Така е било и така — виждате! — ще бъде!

— Не, Олла — лицето на Увак стана печално. — Тъкмо обратното. Не нашите потомци владеят каменните зверове, а каменните зверове, машините, владеят тях.

— Но ти сам каза, че...

— Вярно. Но аз не веднага споменах за хитростта на машините. Ето, ние всички сега седим край огъня. Ловът беше сполучлив, нали?

— Сполучлив беше.

— Стомасите ни са сити, нали?

— Сити са.

— Месото е достатъчно, нали?

— Достатъчно е.

— А какво правим ние, когато стомасите ни са сити, месото е достатъчно и огънят весело пращи? Ние спим, развличаме се, пеем, рисуваме, измисляме приказки, украсяваме дрехите си. Кой може да ни застави да работим ден след ден, непрекъснато, когато няма нужда? Никой! А нашите потомци не ги питат искаш ли да работиш или не. Те и със сити стомаси работят. Те служат на машините!

Стана много тихо, толкова тихо, че се чуваха капките в дъното на пещерата. Увак с умиление плъзна поглед по опушените сводове, по нишите с купища кожени завивки, по огъня и мъдрите лица на своите съплеменници и тежко въздъхна.

— Машините ги заставят да работят — рече глухо той. — И нощем. Не само денем. А ако някой работи небрежно, него машините го наказват. Машините осакатяват, а понякога и убиват. Аз с очите си видях как пред входа на една пещера една бягаща машина смачка човека — явно той се беше провинил в нещо. А хората с пръст не посмяха да докоснат убийцата!

Пещерата закънтя от негодувание. Увак вдигна ръка.

— И това не е още всичко! Вие ще запитате, естествено, защо тогава машините хранят хората, защо ги държат на топло? За същото, заради което ние храним и пазим кучетата!

Воините се хванаха за боздуганите си. Майките изплашено притиснаха децата към себе си. Гняв и горест бяха изписани върху всички лица.

— И всичко това — гласът на Увак зазвънтя — при положение, че с машините, колкото и ужасни да са на вид, можеш лесно да се справиш, когато спят. Но никой и не помисля за борба! Хората не ги убиват в съня им — те ги чистят, лекуват ги! Онзи човек, който пред мен разпори търбуха на машината — той скърбеше, че не може да я излекува! Както виждате, хората дори не съзнават своето зависимо положение. Наистина те смътно го долавят. И се самозалъгват, като си измислят разни приказки! Хората се мъчат да се убедят, че не те служат на машините, а машините на тях. Да, да! Те дори ме уверяваха, че машините не могат да се раждат без хората. Че те, хората, правят машините, за да си служат с тях. И сами ме поведоха, за да видя как машината правеше други машини! Сама, без хората, аз с очите си видях как става това! Ето докъде е стигнало тяхното самозалъгване!

Настъпи тягостно мълчание. Всички седяха, подпрели глави. В очите на някои жени блестяха сълзи.

— Аз исках да вразумя потомците — продължи Увак. — Исках да им напомня за гордостта на човека, за могъществото на предните им, но те дори не ме разбраха. А виж, машините се развълнуваха. Отначало се опитаха да ме убият пред входа на пещерата, както убиха оня човек, но аз, разбира се, не им се дадох. Те видяха, че не се боя от тях. И се уплашиха. Побързаха да ме върнат обратно, като видяха, че съм опасен за тях. Но те тайно откраднаха моята хубава кожена дреха и ми дадоха в замяна тая гнусна дреха на роби! Аз не желая да я нося! Кожа ми дайте! Кожа!

Той в изстъпление разкъса от себе си тревирения костюм и се успокои едва когато се загърна в дрехата на своето свободно племе. Продължително и мрачно се втренчи в пламъците на огъня. Така потиснато гледаше огъня и цялото племе.

— Но, Увак — меко възрази една от жените, — може би у нашите нещастни потомци умът само дреме и има надежда.

— Техният ум! — Увак презрително се усмихна. — Тялото им е станало хилаво, защото машините умишлено са приучили хората на неистинска храна. Представете ли си: те не могат да отгризят пищялната кост и никога не ядат сурово месо! Отвратителна храна, хилаво тяло — как може да оцелее умът? Ето ние — в гласа му зазвуча гордост, — ние помним всичко, нали?

— Да — тихо прозвуча в отговор.

— Цялото наше умение, всичките ни знания ние държим в главите си, нали?

— Да!

— Ето! Ние помним всички навици на зверовете, всички миризми, всички пътечки, всички наши предания и занаяти. Всеки от нас държи в главата си всичко, което е необходимо за племето. А те нищо не могат да запомнят без подсказването на паметните значета — такива едни мънички, чернички белегчета, които те наричат писменост. Толкова им е отслабнал умът!

— Значи хората вече нямат бъдеще! — тихо въздъхна мъдрата стара Олла. — Бедните, бедните наши деца!

И тя закри лице с ръцете си.

Публикувано във вестник „Орбита“, брой 36/1978 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.